

105

PLUSTAAK

WERKBOEK 7/8

ANTWOORDEN

100

95

90

85

80

75

70

65

60

55

50

TAAAL

GEVARIËERDE OPDRACHTEN

DELUBAS

Gebruiksaanwijzingen

In dit boekje staan de antwoorden en uitwerkingen van vragen en opdrachten van het werkboekje. Het kan voorkomen dat jouw antwoord niet precies hetzelfde is als het antwoord dat in dit boekje staat. Dat betekent niet dat jouw antwoord fout is. Als in jouw antwoord met andere woorden hetzelfde staat als in het antwoord in dit boekje, kun je je antwoord goed rekenen.

Maar ... wees niet te snel tevreden met je eigen antwoord.

Probeer steeds na te gaan waarom jouw antwoord verschilt van het antwoord dat in dit boekje staat.

Bij sommige opdrachten moet je zelf iets schrijven.

Bij die opdrachten staan voorbeeld-antwoorden.

Voor de opdrachten waarbij je zelf een tekstje moet schrijven, vind je in dit boekje geen uitwerking.

Dat is natuurlijk ook niet mogelijk.

Wel staan er vaak aanwijzingen waar je op kunt letten als je je eigen tekst nog eens doorleest.

Soms staan er suggesties om je tekst aan anderen te laten lezen.

Dat kunnen medeleerlingen zijn, maar ook de leerkracht.

Zij kunnen wel aangeven wat ze van jouw tekst vinden.

Succes!

DELUBAS
Educatieve Uitgeverij
van Ostadeplein 8
5151 SW Drunen
Telefoon: 0416 380482
Fax: 0416 322647
www.delubas.nl

AUTEURS: E & M Marelus
Ine van Bochove
Toos Duyx - Bodegraven

ILLUSTRATIES: Adri Smit

VORMGEVING: Adri Smit
Thijs van Wijngaarden

OMSLAG: Carla Gerritzen

BRONNEN: zie werkboek

ISBN 90 5300 030 5 (antwoordenboek 7/8)

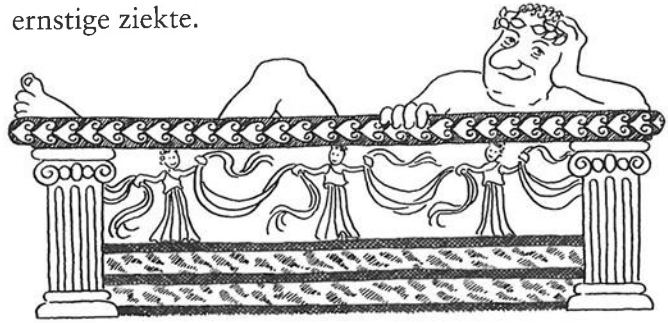
Copyright © DELUBAS Educatieve Uitgeverij

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Bad van Augustus wellicht gevonden
Archeologen hebben in Toscane mogelijk
 gevonden waar generaties collega's naar hebben
 gezocht: een veel geroemd Romeins badencomplex
 dat onder andere keizer Augustus genezing zou
hebben gebracht.

Bij het *kuuroord* Chianciano stuiten de onder-
 zoekers op een *mineraalwaterbron* met de over-
 blijfselen van een badhuis. Daarin vonden zij de
 resten van een betegeld zwembad van twintig bij
 veertig meter. Het complex lijkt te voldoen aan de
 beschrijving die de Romeinse dichter Horatius
 geeft van een badhuis waar hij graag in het koude
 water lag. Dergelijke baden waren in Augustus'
 regeerperiode (27 voor Christus - 14 na Christus)
 populair bij de *elite*, mede door toedoen van de
fameuze Antonius Musa, de *lijfarts* van de keizer.

Musa zou zijn meester met behulp van een
 Toscaans koudwaterbad hebben genezen van een
 ernstige ziekte.

De afgelopen honderd jaar hebben archeologen en
classici gezocht naar de *populaire* baden. Het nu
 opgegraven badhuis is gevonden door een team
 van archeologen met als leider David Soren van
 de Universiteit van Arizona. De groep heeft in de
ruïnes geen *inscripties* aangetroffen die melden
 dat Horatius of Augustus er heeft gebedd.

- 1 Schrijf de schuin gedrukte woorden in de eerste kolom van de tabel hieronder.
 Geef in de tweede kolom met een ander woord of een omschrijving aan wat de betekenis is.
 Gebruik zonodig een woordenboek.

<i>archeoloog</i>	<i>oudheidkundige (iemand die het verleden bestudeert aan de hand van voorwerpen uit het verleden)</i>
<i>kuuroord</i>	<i>badplaats of herstellingsoord</i>
<i>mineraalwaterbron</i>	<i>plaats waar water uit de grond (de aardkorst) opwelt</i>
<i>elite</i>	<i>kleine groep van voornamen mensen</i>
<i>fameuze</i>	<i>beroemde</i>
<i>lijfarts</i>	<i>persoonlijke arts van iemand</i>
<i>classici</i>	<i>meervoud van classicus: een kenner van de klassieke of oude talen (bijvoorbeeld Grieks en Latijn)</i>
<i>populaire</i>	<i>bij veel mensen geliefd</i>
<i>ruïnes</i>	<i>geheel vervallen gebouw of restanten van een gebouw</i>
<i>inscripties</i>	<i>in materiaal (bijvoorbeeld steen, metaal of hout) gebeitelde of 'gekraste' opschriften</i>

- 2 De onderstreepte gedeelten in de tekst hierboven drukken onzekerheid uit.
- 3 De woorden *zij* en *zei* klinken hetzelfde. Ze betekenen niet hetzelfde.
 Dit soort woorden noemen we homofonen. Zo is ook nood een homofoon, evenals noot.
 Er staan in de tekst nog meer homofonen.
hij (hei), *lag* (lach), *leider* (lijder), *gebaad* (gebaat), eventueel *zijn* (sein).

Heb je een lezing gehouden?

Bij een lezing gaat het om het overdragen van informatie. De luisteraars moeten er iets van leren. Wat kun je uit deze tekst leren?

- we leven van het voedsel dat al (gedeeltelijk) in de maag verteerd is;
- hoe deze drab eruit ziet kun je zien als je moet overgeven;
- uit deze drab halen we onze energie en de grondstof of bouwstoffen van ons lichaam;
- in de geschiedenis is het vrij vaak gebeurd dat mensen levende dieren uitbraakten, als voorbeeld het verhaal van de vrouw die kikkers kotste.

Vergelijk dit met jouw aantekeningen.

- Vonden je luisteraars het boeiend en leerzaam?
- Ja? Dan heb je het goed gedaan.
- Nee? Weet je waardoor dat komt? Probeer dat te achterhalen.
- Lag het aan jou of aan je luisteraars of aan wat je vertellen moest?

Heb je een voordracht gehouden?

Bij een voordracht gaat het er vooral om je luisteraars te vermaken.

Dat kan vooral door het vertellen van grappige, vreemde, griezelige of ongelooflijke dingen.

Dat kan bijvoorbeeld door

- te vertellen dat we leven van kots (dus waarom zetten ze dat niet in een kookboek?);
- uitgebreid te beschrijven hoe die drab uit je maag je darmen inloopt;
- uitgebreid te beschrijven hoe je die kots kunt bestuderen of hoe je nog iets kunt herkennen;
- uitgebreid het voorbeeld te vertellen van de vrouw die kikkers kotste.

En hoe reageerde je publiek op je voordracht? Vonden ze het leuk?

Dan heb je het uitstekend gedaan.

Lukte het niet? Hoe weet je dat? Vonden ze er niks aan?

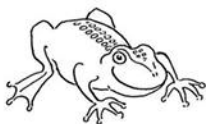
Luisterden ze niet goed?

Een goede voordracht houden is ook een kunst apart.

Probeer er achter te komen wat je beter anders zou kunnen doen.

Misschien kun je het verhaal thuis nog een keer vertellen,

bijvoorbeeld aan tafel, tijdens het eten....

Heeft de leerkracht je lezing of voordracht ook gevolgd? Dan kun je het met hem/haar bespreken.

Tekenfilmsterretje Meena komt op voor meisjes

Meisjes worden in Azië vaak zwaar gediscrimineerd. Ze krijgen minder eten, mogen niet naar school, mogen niet naar de dokter als ze ziek zijn, terwijl ze thuis hard moeten werken.

Om ervoor te zorgen dat meisjes dezelfde rechten krijgen als jongens zijn de Meena-tekenfilms gemaakt.

Geef je mening over:

- De behandeling van meisjes in Azië
- De ouders van Meena
- De kans dat de tekenfilmpjes echt helpen om mensen op andere gedachten te brengen
- De stelling: in Nederland worden meisjes en jongens gelijk behandeld

Kies één van deze onderwerpen en schrijf je mening op.

Let op:

Ook iemand die het verhaal van Meena niet kent, moet snappen waarover je tekst gaat! Geef dus een duidelijke beschrijving van jouw mening. Geef goed aan waarom je er zo over denkt. Gebruik zonnodig voorbeelden.

In een van die films klimt Meena in een hoge boom. Daar hangt nog één grote sappige mango. Ze moet heel wat gevaarlijke toeren uithalen voordat ze samen met haar papegaai Mithu de mango te pakken heeft. Thuisgekomen snijdt haar moeder de vrucht in stukken. Maar ... haar broertje Raju krijgt een veel groter stuk. En 's avonds bij het avondeten krijgt hij veel meer eten en bovendien een ei. 'Dat hoort nu eenmaal zo,' zegt oma, 'Raju is in de groei!' En Meena dan?

Het filmpje is heel kleurig en grappig. Meena is vrolijk en lief en ze doet zonder mopperen haar werk. Haar ouders houden heus wel van haar. Maar in hun land is het nu eenmaal normaal om zo met dochters om te gaan. Unicef denkt dat tekenfilms meisjes kunnen helpen.

Het is de bedoeling dat opa's en oma's, vaders en moeders en kinderen gaan inzien dat meisjes niet dom en waardeloos zijn. Meisjes kunnen ook nadenken en leren. Ze zijn net zoveel waard als jongens!

Heb je een mening opgeschreven? Als je wilt nagaan of je het goed gedaan hebt, kun je je tekst het best aan een ander laten lezen. Misschien zul je dan horen: 'Ja, ik ben het met je eens.' Of: 'Wat een onzin is dat nou. Ik ben het helemaal niet met je eens.' Uit hun reactie blijkt dan dat ze je tekst goed begrepen hebben. En natuurlijk is het zo dat jij een prima tekst geschreven kan hebben, ook al is de hele wereld het niet met je eens!

(Stel nu eens dat je niet alleen je mening had moeten geven, maar dat je anderen ook had moeten overtuigen van jouw gelijk, dan ligt dat natuurlijk wel wat anders!)

Laat je mening ook lezen aan je leerkracht.

Vraag hem of haar wat hij/zij het beste stukje vindt van jouw tekst.

Weet je zelf waarom dat het beste stukje is?

Extra

Meisjes en jongens worden in Nederland gelijk behandeld. Als dat niet gebeurt, vinden we dat abnormaal. Ga eens na hoe dat vroeger was! Informeer bij je vader en moeder, je opa en oma of je overgrootouders. Of raadpleeg een encyclopedie onder het trefwoord emancipatie (van de vrouw).

1

Toerisme in ontwikkelingslanden

Denk nu niet dat het toerisme voor de bevolking in de landen van de derde wereld voordelig is. De bevolking merkt er echt sowieso niets van. De opbrengsten van het toerisme verdwijnen grotendeels in de zakken van de grote touroperators in het land waar de toeristen hun reis boeken.

Ga maar na. Een reis naar Kenia van drie weken kost ongeveer 4000 gulden per persoon als de groep ongeveer 18 man bedraagt. In totaal ontvangt de reisorganisator 72000 gulden. Eerst gaan de kosten voor het vliegtuig eraf. Dan nog de kosten voor de reisleiding (meestal een Nederlander), het vervoer in het land, enzovoort. ...

4

Wereldkinderfestival

Een Kinderkaravaan trekt langs 11 steden in Nederland en België waarin muziek- en dansvoorstellingen van jeugdige artiesten uit alle windstreken centraal staan.

Met onder andere een groot kindercircus uit Ethiopië, een Braziliaanse samba-reggaegroep, flamenco van 6 prachtige Spaanse danseressen en een goede brassband uit Amerika. *Amsterdam, Den Haag, Groningen, Utrecht, t/m 21 juni. Informatie- en festivalkrant via 030-2361217.*

2

Is het toerisme in de derde wereld goed voor de plaatselijke bevolking? 'Nee. Dat denk ik niet. De grote winsten gaan toch naar het buitenland. De toeristen boeken hun reis in eigen land en betalen daar ook. Er komt dus een klein bedrag in de derde wereld terecht', zegt .... 'Ik ben dat niet met je eens. Er is door het toerisme voor een aantal mensen werk. Er komt daardoor een aardig centje binnen. Voor mensen die eerst niets hadden, is dat mooi meegenomen', aldus ...

3

De reis naar Kenia begon op dinsdag 31 juli in Amsterdam. Na een vliegtocht van 9 uur landde het vliegtuig in Nairobi, de hoofdstad van Kenia. Na de gebruikelijke grenscontroles, laadden we onze bagage in de safaritruck. Die bracht ons naar een kampeerplaats op de hellingen van Mount Kenia, een indrukwekkende joekel met een besneeuwde top. Ja, besneeuwd, ook al zaten we midden in Afrika.

5

Erwten die je eet, worden door je lichaam veranderd. Je ziet ze niet meer terug. De organen die daarbij een belangrijke rol spelen, liggen hoofdzakelijk in de buikholte. Het zijn de maag en de darmen met alles wat daarin uitmondt (bijvoorbeeld de lever). Deze hebben net als de maag verteringsfuncties. Het aanvoer kanaal, de slokdarm, ligt hoofdzakelijk in de borstholte. De slokdarm is de verbinding tussen de mond- en keelholte en de maag.

- 1 De teksten hiernaast verschillen als je let op:
- het taalgebruik: de zinsbouw en woordkeus
  - de inhoud: de onderwerpen
  - het doel van de schrijver

Hieronder is een voorbeeld-puntenverdeling ingevuld. Vergelijk deze verdeling met die van jou.

BEDOELINGEN	SCORE PER TEKST					
	1	2	3	4	5	6
Anderen iets leren	10	10	.....	.....	80	20
Een mening geven	50	40	.....	.....	.....	.....
Verslag doen van iets	.....	.....	80	.....	20	.....
Anderen overtuigen	40	50	.....	.....	.....	.....
Iets aankondigen of mededelen	.....	.....	20	100	.....	.....
Anderen amuseren	.....	.....	.....	.....	.....	80
TOTAAL	100	100	100	100	100	100

- 2 Hieronder staan mogelijke antwoorden. Het kan zijn dat je het hier niet mee eens bent. Dat hoeft ook niet, want de ene lezer is de andere niet! Maar kijk nog wel eens even kritisch naar jouw oordeel. Heb je de tekst echt goed beoordeeld of heb je je vergist?

- Tekst 1 is vooral een mening, commentaar, poging anderen te overtuigen, protest (fout is hier bijvoorbeeld: grappig verhaal)*
- Tekst 2 is vooral een poging anderen te overtuigen, mening, protest (fout is hier: mededeling)*
- Tekst 3 is vooral een verslag (fout is hier bijvoorbeeld studietekst of mening)*
- Tekst 4 is vooral een aankondiging, mededeling (fout is hier bijvoorbeeld: mening)*
- Tekst 5 is vooral een studietekst (fout is hier bijvoorbeeld: protest, poging tot overtuigen, aankondiging)*
- Tekst 6 is vooral een grappig verhaal (niet heel erg fout, maar ook niet goed is: studietekst)*

Homoniemen; zelfde spelling, verschillende betekenis

Er is verschil tussen woorden en woordvormen.

We geven van dat verschil een paar voorbeelden.

Leerling is een woord.

Vormen van *leerling* zijn: *leerling*, *leerlinge*, *leerlingen*, *leerlingetje* en *leerlingetjes*.

Dit zijn woordvormen.

Woordvormen van *doen* zijn onder andere: *doen*, *doe*, *doet*, *deed*, *deden*, *gedaan*.

Hieronder staan woordvormen met meer dan één betekenis.

Schrijf achter elke woordvorm twee zinnen.

De zinnen moeten de verschillende betekenissen van de woordvorm uitdrukken.

We geven van alle woordvormen enkele voorbeeld-zinnen. Controleer of de betekenis van de genoemde woorden hetzelfde is als in de zinnen die jij hebt opgeschreven.

veer *Dat lijkt me een veer van een fazant.*

Op een trampoline veer je zo lekker op en neer, vind ik.

Onder in een balpen zit een kleine veer. Die zorgt ervoor dat je het pennetje erin en eruit kunt doen.

arm/armen *Hij heeft zijn arm gebroken.*

Ze kunnen geen nieuwe televisie kopen, zo arm zijn ze.

acht *Zij kreeg een acht voor haar proefwerk.*

Wat zou je ervan vinden om eens wat harder te werken? 'Ik acht dat niet nodig,' zei hij deftig.

blik *Vader zoekt de blikopener om het blik met appelmoes open te maken.*

De gymjuf wierp een blik in de kleedkamer. Deze keer had niemand iets laten liggen.

boer/boeren *De boer ploegde zijn land.*

Toen wij in het restaurant aten, liet mijn broertje opeens een keiharde boer; ik schaamde me naar!

duur *Hoe duur is die zak drop?*

De duur van de pauze is 15 minuten.

elf *Elf man in het veld? Dat is vast voetbal!*

Een elf is een sprookjesfiguur.

sleur *Sleur niet zo aan die riem. Laat de hond rustig lopen.*

Ik hoorde van hem dat hij er niets meer aan vond: het werk was altijd maar hetzelfde. Nooit eens wat anders. Wat een sleur!

bot *Bas kloof urenlang aan het bot. 't Is maar wat je lekker vindt!*

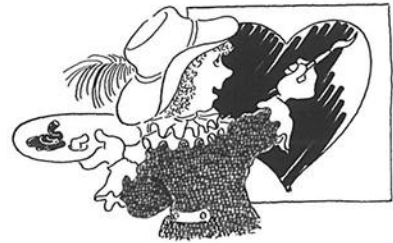
Het mes moet nodig geslepen worden. Het is zo bot als wat!

ezel *In Barcelona zagen we ezeltjes staan, bekapt en beladen met aardewerk.*

De kunstschilder zette het schilderij op zijn ezel.

Je hebt vast wel een lievelingskleur, een kleur die je het allermooist vindt. Het valt meestal niet mee om er achter te komen waarom je die ene kleur de allermooiste vindt. Als je het volgende onderzoekje uitvoert, kom je er misschien toch achter.

- 1 a. Hieronder staan 7 kleuren ingevuld. Als je lievelingskleur er niet bijstaat, mag je deze aan de lijst toevoegen. Schrijf achter elke kleur precies vijf woorden op waaraan die kleur je doet denken.

KLEUR	WOORDEN	SCORE
bruin	<i>Dit kun jij alleen weten!</i>	.....
groen	.....	.....
blauw	.....	.....
zwart	.....	.....
rood	.....	.....
geel	.....	.....
oranje	.....	.....
.....	.....	.....

- b. Onderstreep alle woorden die volgens jou iets negatiefs uitdrukken. Noteer aan het eind van elke regel het aantal onderstreepte woorden (de score).

- 2 Zet nu de kleuren in volgorde: de kleuren met het minst aantal negatieve woorden bovenaan. Zet de score erbij.

KLEUR	SCORE
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

- 3 Maak een kort verslagje. Geef daarin antwoord op de volgende vragen:
- Wat moest je onderzoeken?
  - Wat is de uitkomst van je onderzoek?
  - Horen de eerste drie kleuren in de tabel hiernaast op de een of andere manier bij elkaar?
  - Hoezo dan?

Heb je in je verslag aandacht besteed aan de vragen die in de opdracht staan? Er moet in ieder geval in staan of je een antwoord hebt op de vraag waarom die bepaalde kleur je lievelingskleur is en hoe je hier achter bent gekomen. Maar, je verslag is pas echt goed als iemand die niets van de opdracht afweet, toch begrijpt wat je gedaan hebt! Leg je verslag maar eens voor aan een klasgenoot. Kan die met behulp van je verslag vertellen wat je moest onderzoeken en hoe je het onderzoek uitgevoerd hebt? Dan is je verslag goed! Laat je verslag ook door je leerkracht lezen. Hoe zou je het verslag nog kunnen verbeteren?

P.S. Je hebt nu ook een manier om bij anderen na te gaan wat hun lievelingskleur is!

Hondenpoep leidt tot geweld

Aalsmeer - Al jaren ergert hij zich aan de hondenpoep op het grasveld tegenover zijn woning. Afgelopen vrijdag gebeurde het. Als hij opnieuw de hond van mevrouw E.J. van der Wees (24) een verse ziet deponeren krijgt Jaap Tromp (66), architect, een rode waas voor de ogen. Hij grijpt de hondenbezitster van achter vast en laat zich samen met haar op het gras vallen. Vlak onder handbereik ligt het nog warme product van een verteerde hondenmaaltijd. Hij neemt een volle hand en het volgende ogenblik heeft het aangezicht van het slachtoffer ineens een heel andere make-up gekregen.

Vertel dit bericht door aan één klasgenoot. *

Vraag of je klasgenoot het verhaal weer doorvertelt aan een ander enzovoort, totdat het aan een vijfde leerling wordt verteld. Zorg ervoor dat het verhaal telkens maar aan één persoon tegelijk wordt doorverteld. De anderen mogen niet meeluisteren!

De laatste leerling vraag je het verhaal weer aan jou te vertellen.

Neem als het kan zijn of haar verhaal op.

Je zult bijna zeker merken dat de gebeurtenissen in het verhaal van de vijfde leerling anders zijn, dan het verhaal dat jij aan de eerste leerling verteld hebt. Welke veranderingen heb jij vastgesteld?

1 Schrijf de belangrijkste verschillen tussen jouw verhaal en dat van de vijfde leerling hieronder op.
Was het verhaal van de vijfde leerling inderdaad anders dan jouw verhaal?

2 Wat kun je uit het bovenstaande opmaken? Hoe ontstaan die verschillen, denk je?
Noem een paar oorzaken. Welke conclusies kun je hieruit trekken?
Verwerk je antwoorden op deze vragen in een kort verslagje.

Heb je een idee over de oorzaak van de veranderingen in het oorspronkelijke verhaal?

Je conclusie zou kunnen zijn dat teksten die mondeling worden overgeleverd meestal iets veranderen.

Dat kan zijn omdat:

- iemand niet goed geluisterd heeft;
  - iemand er wat bij verteld heeft om het verhaal interessanter te maken;
  - iemand het verhaal niet goed kon onthouden;
  - een van de vertellers onduidelijk sprak en de ander het niet goed verstond;
- etcetera.

Homofonen; zelfde klank, verschillende betekenis

De woorden *fit* en *vit* klinken ongeveer hetzelfde.

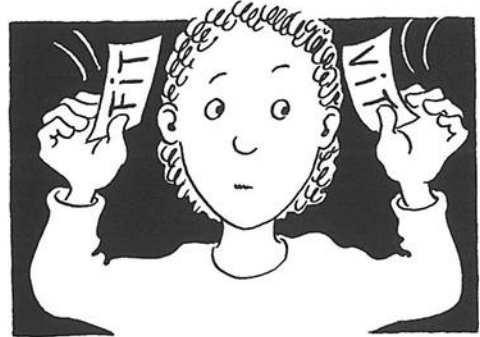
Maar ze betekenen iets heel anders en je schrijft ze ook anders.

In *Hij vit altijd op zijn broertje* betekent *vit* ongeveer:

vervelend zeuren of over de kleinste dingetjes mopperen.

In *Hij is fit* betekent *fit* ongeveer: in goede conditie.

Woorden als *vit* en *fit* noemen we homofonen.

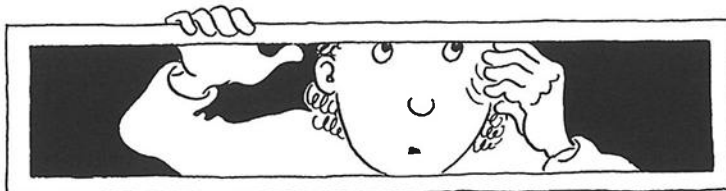
- 1 Hieronder staan een aantal woordvormen. Welke zijn een homfoon?
Schrijf ze onder elkaar in de linker kolom van de tabel. Schrijf in de tweede kolom een zin waaruit de betekenis van de homfoon **in de andere spelling** kan worden opgemaakt (zie voorbeeld in de eerste rij).

pup druk klein kon vocht nacht lok want maand sein lag half vier juli bod slap

<u>pup</u>	Mijn vader dronk een biertje in een Londense <u>pub</u> .
<u>druk</u>	Eigenlijk is koffie ook een <u>drug</u> , je kunt eraan verslaafd raken.
<u>lok</u>	De oude <u>loc</u> maakt zijn laatste rit. Hij wordt het pronkstuk van het Spoorwegmuseum.
<u>want</u>	Spiegeltje, spiegeltje aan de <u>wand</u> , ...
<u>maand</u>	De huisbaas <u>maant</u> ons aan te betalen. Maar we willen nu eerst dat hij het dak repareert.
<u>sein</u>	We <u>zijn</u> thuis allemaal een beetje ziek. (Dat is toch <u>zijn</u> boek?)
<u>lag</u>	Ik <u>lach</u> om de mop van de meester. Hij maakt vaak <u>grapjes</u> .
<u>vier</u>	<u>Fier</u> stonden de winnaars op het erepodium. Wat waren ze trots!
<u>bod</u>	Met een <u>bot</u> mes sneed de slager het vlees van het <u>bot</u> .
<u>slap</u>	De baby kreeg haar <u>slab</u> om.

- 2 De homofone letters en lettercombinaties zijn onderstreept.

- 3 Hiernaast staan de onderstreepte homofone letterparen of lettercombinaties. Van sommigen zijn maar weinig (bekende) woorden in gebruik. Heb jij bij elk paar een homfoon woordpaar gevonden?

p	b	<i>krap</i>	<i>krab</i>
<i>g</i>	<i>k</i>	<i>bag</i>	<i>bek</i>
<i>c</i>	<i>k</i>	<i>doc.</i>	<i>dok</i>
<i>t</i>	<i>d</i>	<i>hart</i>	<i>hard</i>
<i>ei</i>	<i>ij</i>	<i>peil</i>	<i>pijl</i>
<i>s</i>	<i>z</i>	<i>sier</i>	<i>zier</i>
<i>g</i>	<i>ch</i>	<i>nog</i>	<i>noch</i>
<i>v</i>	<i>f</i>	<i>vaal</i>	<i>faal</i>

- 4 Bedenk een homfoon paar dat in de vorige opdracht nog niet aan orde is geweest.

<i>au</i>	<i>ou</i>	<i>kauw</i>	<i>kouw</i>
-----------	-----------	-------------	-------------

Waarom koppen?

- 1 a. Boven artikelen in een krant staan vaak koppen.
Waarom zijn die vaak in grotere en dikkere letters afgedrukt dan de rest van het artikel?
Een kop is er voor om de aandacht te trekken. Je moet ze snel en gemakkelijk kunnen lezen en vervolgens denken: daar wil ik meer over weten.
- b. Vergelijk de voorbeeld-zinnen met de zinnen die jij hebt opgeschreven.

KOP MET ARTIKEL

Kabinet nog niet uit groei Schiphol

DEN HAAG Het kabinet heeft gisteren weer geen definitief besluit genomen over de groei van Schiphol. Harde cijfers over de mogelijkheden van groei binnen de bestaande milieunormen waren nog niet voorhanden.

VERTALING KOP IN ZIN

Het Kabinet weet nog niet hoe het moet reageren op de groei van Schiphol.

Protest tegen doofpotten Belgie weer massaal de straat op

BRUSSEL Bijna anderhalf jaar na de 'Witte Mars' hebben de ouders van de door Dutroux ontvoerde en vermoorde kinderen de Belgische bevolking opnieuw opgeroepen 'samen op te stappen' naar het justitiepaleis te Brussel. Het moet het tweede massale volksprotest worden sedert 1996.

De Belgen zullen weer massaal de straat op gaan om te protesteren tegen het in de doofpot stoppen van fouten.

Jongetje met mand uit voortuin gestolen

HILVERSUM Een anderhalf meter hoog wit standbeeld is zaterdagochtend uit een voortuin aan de Rigelstraat gestolen. Het betreft een beeld van een jongetje met een mand boven zijn hoofd.

Een standbeeld van een jongetje met een mand boven zijn hoofd is uit een voortuin gestolen.

Scholen gratis op het Net

Leerlingen van vrijwel alle 13.000 scholen in de Amerikaanse staat Californië boffen. Hun scholen worden aangesloten op Internet.

Scholen zullen gratis worden aangesloten op het Internet.

Drop verliest terrein aan kauwgum

ZEIST 9 maart. Het dropje verliest terrein aan kauwgum. Vorig jaar is in Nederland voor 294 miljoen gulden drop gekocht. 2 Miljoen gulden minder dan in 1995.

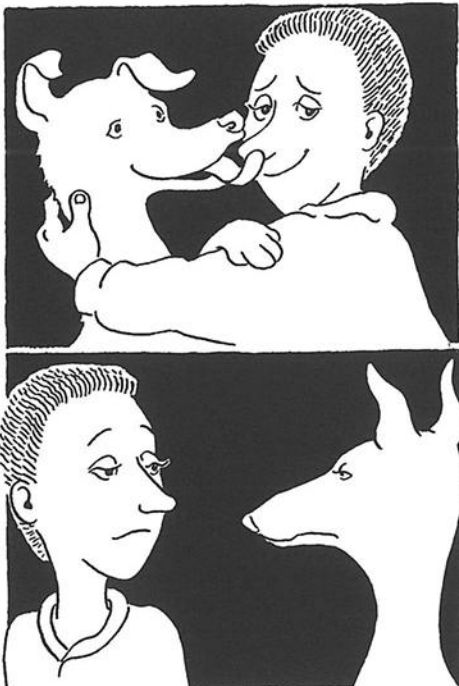
Drop verliest terrein aan kauwgum.

Totaal aantal (vette) KOP-woorden: 31 Totaal aantal ZIN-woorden: 63

- c. Tel het aantal woorden in de koppen en het aantal woorden in de kop-zinnen.
Hoe is de verhouding tussen het aantal woorden in de koppen en het aantal woorden in de volledige zinnen?
Ongeveer 1 : 2. In koppen komen dus ongeveer de helft minder woorden voor.

- 2**
- a.** Enkele voorbeelden van nog niet bestaande woorden:
 iemand die altijd slordig schrijft, is een
slorderaar, slodderschrijf, slodschrijfjaar.
 iemand die bijna elke nacht angstdromen heeft, is een
angstdromer, nachtangstdromaar, nachtmerriër.
 een stuk hout dat met de golven op zee meedeint, noem je een
zeehoutdeiner, golfdeinhout zee golfdeinhout.
- b.** Weer enkele voorbeelden:
 een hapstapper is *iemand die altijd lopend eet of iemand die altijd eet als hij loopt.*
 een groepgelder is *iemand die in een groep altijd laat merken dat hij of zij er is.*
 een flutstekker is *iemand of iets waaraan je niets hebt.*
 een spefspijzer is *iemand die het niet kan laten veel meer te eten dan nodig is.*

3

- a.** Voorbeelden van omkeer-woorden:
koop, loop, lik, kruk, melk, molk, snel, snak
- b.** Draai nu het woord *legovogel* eens om.
 Wat staat er dan? *legovogel*

Enkele andere voorbeelden van palindromen.
 (Eenvoudige woorden zijn het gemakkelijkst)
lol, pop, bob, mam, pap, kak, sis, lel

En wat krijg je als je poep omdraait?
vuile handen

- 4** Een zeer korte advertentie is bijvoorbeeld:
 Z.g.a.n. jongensfiets
 (lft. ong. 10 jr). T.e.a.b.
 Tel 0100 878980

Een iets langere:
 Fijne jongensfiets (lft. Ong. 10). Merk Gazelle.
 Derailleur. l.z.g.st. Vaste prijs € 100,00.
 Tel 0100 878980

Er moet altijd staan:

- wat je te koop aanbiedt;
- hoe je te bereiken bent (telefoonnummer of adres);
- iets over een prijs;
- liefst iets meer informatie over het voorwerp, bijvoorbeeld over de staat waarin het voorwerp verkeert, het merk, de leeftijd, of iets dergelijks.

Om je een idee te geven van wat goede omschrijvingen zijn, geven we de stukjes hieronder. Lees ze door. Heb jij het ongeveer net zo aangepakt? Dan heb je het goed gedaan!

- accuraat *Bij deze ingewikkelde berekening moet je heel **accuraat** te werk gaan. Als je een klein foutje maakt, klopt de hele berekening niet meer.*
- chauvinist(isch) *Je bent wel een **chauvinist** hoor! Het is waar, het Nederlands elftal speelt goed, maar om nu te zeggen dat onze voetballers super zijn en de Belgen helemaal niets, dat lijkt me niet juist!*
- stimuleren *Natuurlijk mag je als de leerlingen iets niet helemaal goed doen, zeggen wat er beter gedaan moet worden. Maar zeg dan ook wat er wel goed gaat. Dat **stimuleert** de leerlingen om nog beter hun best te doen.*
- recensent *De vader van Pieter is **recensent** van de Bodengrave. Hij schrijft bijna wekelijks een beoordeling van een boek of van een toneelstuk in deze krant.*
- honorarium *Het **honorarium** van een notaris is tamelijk hoog. Dat wil dus zeggen dat hij best wel veel verdient.*
- superieur *De Nederlandse volleybalploeg was **superieur** aan de Franse ploeg. Iedereen kon zien dat Nederland veel en veel beter speelde dan de Fransen.*
- minuscule *De horlogemaker gebruikt een loep om de **minuscule** onderdeeltjes van het horloge weer goed in elkaar te zetten.*
- charme *De Zuid-Franse kust is toch wel heel aantrekkelijk. Het mooie weer en de schilderachtige plaatsjes hebben zo hun **charme**.*
- collectie *Mijn vader verzamelt postzegels. Hij heeft bijna alle postzegels die ooit in Nederland zijn verschenen. Zijn **collectie** is ondergebracht in drie postzegelalbums.*
- aversie *Dat jij zo'n **aversie** tegen tennis hebt. Ik vind het juist een leuke sport!*

Een voorbeeld:

- instrueren **A** *De winkelier instrueerde de klant. Die wist daarna precies hoe ze het nieuwe computerprogramma moest installeren.*
- B** *De winkelier instrueerde de klant. Die was heel blij, want haar zoontje wilde heel graag dat nieuwe computerprogramma hebben.*

Stukje **A** is goed. Daaruit kun je opmaken dat instrueren is:
uitleggen hoe iets gedaan moet worden.

Uit stukje **B** kun je dit niet opmaken.

Tip: voor taak 11 heb je een tv-programmablad nodig. Breng dit mee voor je aan deze taak begint.

Voor deze opdracht heb je een TV-programmablad nodig. Schrijf de dagen van de week op een blaadje, doe je ogen dicht en prik een dag. (Je mag ook zelf een dag uitkiezen.) Sla het programmablad op die dag open.

- 1 Stel je favoriete TV-avond samen (van 18.00 tot ongeveer 0.00 uur). Je mag daarvoor kiezen uit alle programma's die volgens het TV-programmablad op de geprikte dag worden uitgezonden. Maak een overzicht in de onderstaande tabel. In de eerste kolom zet je de tijd en in de tweede de programma's met een korte beschrijving van de inhoud.

MIJN FAVORIETE PROGRAMMA'S OP ..... DAG, DATUM: .....

TIJD

PROGRAMMA'S

TIJD	PROGRAMMA'S
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Waren je klasgenoten het eens met je keuzes voor je favoriete TV-avond?
En lukte het om het uit je hoofd te vertellen?

Controleer nog even of de tijden van je programma kloppen.
Overlappen ze elkaar niet?
Bespreek je programma-avond ook maar even met je leerkracht.

- 2 Vertel aan enkele klasgenoten uit je hoofd hoe jouw favoriete TV-avond eruit ziet. ✨
Vertel achtereenvolgens welke programma's er zullen komen en zeg ook kort waar de programma's over gaan. Als je wilt, kun je net doen alsof je een TV-presentator of TV-presentatrice in een TV-studio bent.

De tekst hieronder komt uit een reclamekrant met allerlei draagbare audio-apparatuur.

- 1 a. Door wie is deze reclamekrant gemaakt en wat willen ze hiermee?

Sony en reisbureau My Way. Ze willen de lezer overhalen een Walkman te kopen en hem of haar op het idee te brengen een vakantie te boeken bij My Way.

- b. De doelgroep van deze tekst is: *jongeren.*

Zie de onderstreepte woorden en stukjes tekst. Je kunt dat vooral merken aan de manier waarop de lezer aangesproken wordt: je, jouw.

- c. Beschrijf eens welk beeld deze reclamemakers hebben van hun doelgroep.

De reclamemakers denken dat jongeren zichzelf graag zien als vrije zelfstandige mensen. Mensen die wel wat durven en die wat anders willen dan de jongeren van vroeger.

- d. Heb je de reclame herschreven? Staan er nuttige tips in? Leg je uit? Geef je verklaringen, redenen enzovoort?

Een voorbeeld:

Tegenwoordig kies je meestal zelf je vakantie-bestemming. Mocht je dat lastig vinden, wend je dan eens tot My Way. Dat is een reisbureau dat gespecialiseerd is in het organiseren van jeugdreizen. Denk eraan: dat kost je natuurlijk wel wat meer dan een normale zelf georganiseerde reis. Ga zeker niet liften. Dat is lang niet in alle landen toegestaan en bovendien weet je nooit bij wie je in de auto komt!

Het belangrijkste verschil tussen dit soort 'voorlichtende' teksten en reclameteksten is:

- in reclameteksten gaat het niet in de eerste plaats om het belang van de lezer, maar om dat van de reclamemaker;
- in voorlichtingsteksten gaat het er om - belangeloos - goede informatie en tips te geven.

Kortom: Is je tekst neutraler van toon? Ja? Dan heb je de tekst goed herschreven.

VRIJ REIZEN, DAT WILDE JE TOCH ALTIJD AL?

De tijd is voorbij dat je als jongere in een touringcar werd gepropt en (uitgezwaaid door ouders en vrienden) vertrok naar een vrolijk vakantiecamp.

Nee, tegenwoordig ga je op jouw manier op vakantie. Bijvoorbeeld met My Way, waar je de vrijheid hebt om jouw vakantie op jouw manier in te vullen.

Alleen, met z'n tweeën of met een stel.

Interrailen, met de auto, liften, vliegen en via My Way je gaan bezighouden met zaken die vakantie zo leuk maken: zonnen, watersporten en uitgaan.

Deze vrije manier van vakantie vieren is ook Sony, de uitvinder van de Walkman, op het lijf geschreven.

Vandaar deze Vakantiekrant. Vol met slimigheidjes en info die je tijdens je vakantie goed kunt gebruiken.

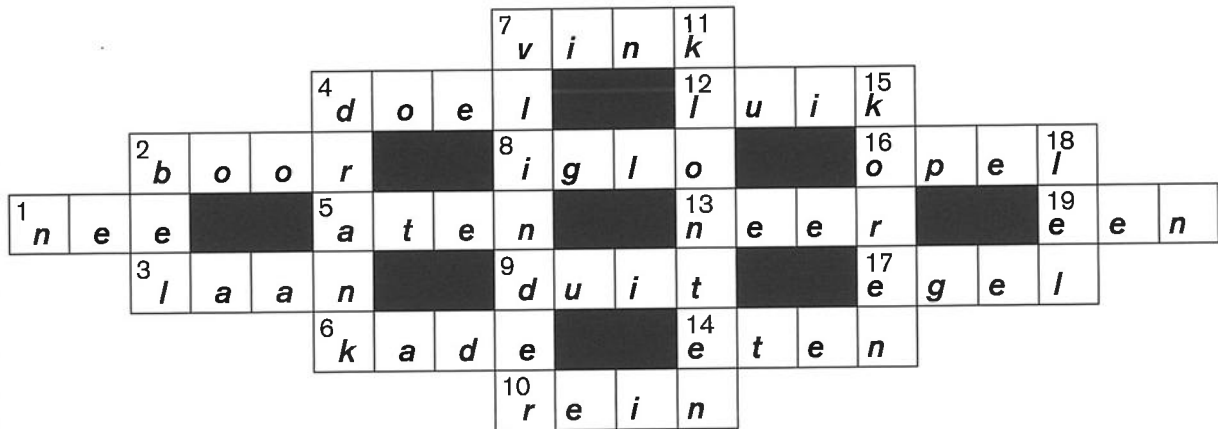
Lees 'm. Enne ... zie je daar!

Met taal kun je heel veel spelletjes spelen. Je kent er vast wel een aantal. We geven hier enkele voorbeelden. Probeer ze maar te maken of op te lossen.

- 1 Woorden maken met losse letters, zoals bij scrabble.
 Wat is het langste woord dat je kunt maken van de volgende letters:
trogillaapotarsje: *straatjagerpiloot*

- 2 Een cryptogram. Los jij hem op?

HORIZONTAAL

- 1 negatief
- 2 maakt een gat
- 3 deftige straat
- 4 wat je wilt
- 5 eten gisteren
- 6 aan het water

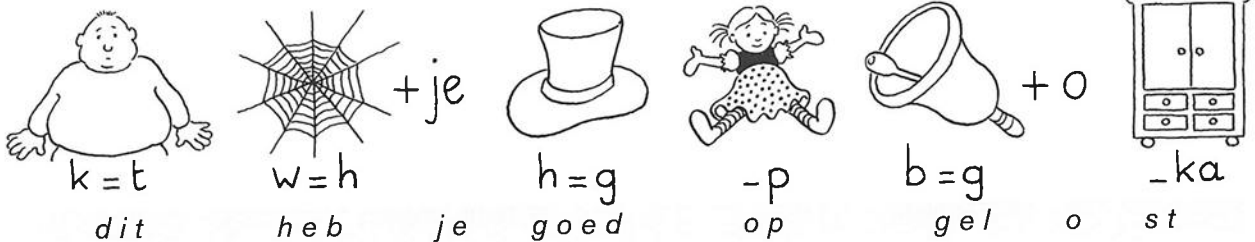
- 7 gevleugeld dier
- 8 een koud huis
- 9 niks meer waard
- 10 oud maar schoon
- 12 kan open en dicht
- 13 naar beneden

- 14 geen drinken
- 16 rijden er veel van
- 17 het loopt en prikt
- 19 nr. 1 omgekeerd

VERTICAAL

- 2 dan doe ik open
- 4 gebruik met mate
- 7 fladdert rond
- 11 in de pap, bah!
- 15 veel zangers
- 18 doet pijn

- 3 a. Los de rebus hieronder op.

- b. Bedenk zelf een rebus. Knip eventueel plaatjes uit tijdschriften en plak die in je werkboekje. De instructies kun je er met pen bij schrijven.

- c. Laat een van je klasgenoten proberen je rebus op te lossen. Als hij of zij de oplossing vindt, is het een goede rebus.

1 Onderstreep in de zinnen hiernaast de woorden die vallen onder de volgende definitie:
woorden die namen aanduiden van mensen, dieren, dingen of stoffen.

2 De definitie bij 1 is de definitie van de woordsoort 'zelfstandig naamwoord'. Als je de definitie bij 1 goed hebt toegepast, dan zijn er een aantal woorden niet onderstreept die wel een zelfstandig naamwoord zijn.

Conclusie: de definitie bij 1 klopt niet helemaal. We geven een andere definitie:

*zelfstandige naamwoorden zijn woorden waar je **die** of **dat** voor kunt zetten.*

(Bijvoorbeeld: dat verhaal, die regering, die week, dat gevaar)

Zet een dubbele streep onder de woorden die onder deze definitie vallen en die je nog niet onderstreept hebt.

3 Er kunnen verschillende soorten zelfstandige naamwoorden worden onderscheiden. Het schema hieronder geeft de mogelijke onderscheidingen goed weer. We geven enkele voorbeelden. Kijk of je soortgelijke woorden hebt ingevuld.

Twee gewapende mannen dringen een school binnen en gijzelen leerkracht en leerlingen.
De terroristen beginnen na enkele uren te vertellen over hun land, hun geschiedenis, problemen en ervaringen en het onrecht dat hen door het bewind van de president wordt aangedaan.

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN

			SOORTNAMEN	EIGENNAMEN
CONCRETE	VOORWERPSNAMEN	PERSOONSNAMEN	vrouw, meisje, <i>arbeider, kind</i>	Elly, de Jong, <i>Stan van Haren</i>
		DIERNAMEN	poes, koe, <i>kievit, tijger</i>	Pluis, Pluto, <i>Lorre, Knabbel</i>
		ZAAKNAMEN	straat, land, <i>huis, rivier</i>	Utrecht, HEMA, <i>Rottum, Lego</i>
	STOFNAMEN		hout, papier, <i>melk, zand</i>	
	VERZAMELNAMEN		speelgoed, dieren, <i>gereedschap, vee</i>	De Friese meren, <i>Waddeneilanden</i>
ABSTRACTE			liefde, week, <i>honger, warmte</i>	maandag, Pasen, <i>maart, Vitesse</i>

- 4 a. Hieronder staat een tabel. In alle grijze cellen horen titels te staan. Schrijf die er in. Gebruik daarbij het schema van opdracht 3.

SORTEREN VAN ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN

CONCREET				ABSTRACT	
VOORWERPSNAMEN			STOFNAMEN		VERZAMELNAMEN
PERSOONSNAMEN	DIERNAMEN	ZAAKNAMEN			
Sander eerstejaars- student vreemdeling Mariëlle vriendin Christa vriendin feestgangers kinderen	kangoeroe	ziekenhuis dossiers ogen zolder rivier	water ijzer verf	oceanen vrachtschepen passagiers- schepen meubelen	avond mededeling weken leven grap wanhoop reactie uurtjes

- b. Hieronder staan zinnen.

Schrijf de zelfstandige naamwoorden die in deze zinnen staan in de tabel.

De oceanen worden druk bevaren door vrachtschepen en passagiersschepen.

Sander, eerstejaarsstudent, krijgt op een avond een onheilspellende mededeling van een vreemdeling:
hij zou nog twee weken te leven hebben. Is dit een grap of is dit echt?

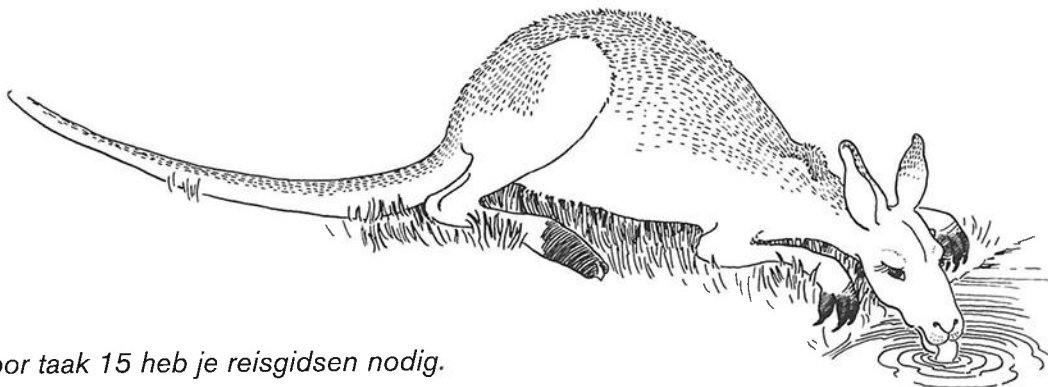
Als Mariëlle wordt opgenomen in het ziekenhuis, vertelt niemand haar wat haar precies mankeert.

Haar vriendin Christa gaat op zoek naar medische dossiers.

Met de wanhoop in haar ogen keek ze haar vriendin aan,
die ook niet wist hoe ze op die onverwachte reactie zou antwoorden.

De feestgangers verwaarloosden hun kinderen tot in de late uurtjes.

De meubelen staan op zolder. De kangoeroe dronk water uit de rivier. IJzer zonder verf roest.

Tip: voor taak 15 heb je reisgidsen nodig.

Vraag een medeleerling of hij of zij zin heeft samen met jou te fantaseren over een leuke reis.

Het mag zelfs een wereldreis zijn!

Het is de bedoeling dat jullie samen ook een echt reisplan in elkaar zetten.

Je kunt daarbij gebruik maken van reisgidsen.

Is er niemand om mee samen te werken, dan kun je het plan natuurlijk ook alleen maken.

Neem wel iemand mee op je reis!

In het plan staat:

- waar jullie heen gaan,
  - hoe lang,
  - in welke tijd,
  - met welk vervoer,
  - via welke weg of tussenstops jullie reizen,
  - wat voor soort vakantie het is (luieren, avontuur, ontdekkingsreis),
  - wat je gaat bezoeken,
  - wie je hoopt te ontmoeten
  - en wat alles bij elkaar ongeveer gaat kosten.
- Noteer ook welke afspraken je met elkaar maakt over de voorbereiding (wie van jullie zal wat en wanneer regelen).

Geef hieronder beknopt weer wat jullie plannen zijn.

Daarna kun je ze verder op papier uitwerken. Maar misschien is het nog leuker om dat op de computer te doen. Kijk dan ook of het mogelijk is plaatjes in je reisplan op te nemen.

Je kunt zelf plaatjes tekenen met een tekenprogramma, plaatjes overnemen van een cd-rom of plaatjes zelf inscannen.

Maak er een interessant reisplan van, dat er aantrekkelijk uitziet.

BEKNOPT REISPLAN

Heb je (met elkaar) een mooi reisplan gemaakt?

- Hebben jullie goed samengewerkt, of heb je het alleen gedaan?

Controleer of het volgende in je / jullie plan staat.

Over de reis:

- de bestemming;
- de duur;
- wanneer, in welke tijd van het jaar;
- het vervoer;
- de route.

En verder:

- het soort vakantie, wat je gaat doen;
- wat je gaat bezichtigen, bezoeken;
- wie je hoopt te ontmoeten;
- wat de reis ongeveer gaat kosten.

Tot slot moet ook de taakverdeling goed beschreven staan: wie gaat wat doen.

Als aan deze informatie in jullie plan aandacht is besteed, heb je de opdracht goed uitgevoerd.

Laat je reisplan ook aan de leerkracht zien en bespreek dit met hem of haar.

Hiernaast staan twee woorden of uitdrukkingen die ongeveer hetzelfde betekenen.

- *begraven*
- *ter aarde bestellen*

Met iemand die begraven wordt, gebeurt precies hetzelfde als met iemand die ter aarde besteld wordt. Maar *ter aarde bestellen* heeft wel een andere gevoelswaarde dan *begraven*.

Ter aarde bestellen klinkt volgens de meeste gebruikers van het Nederlands minder 'hard' dan *begraven*. En zo komt *begraven* weer minder 'hard' over dan *onder de grond stoppen*.

Ter aarde bestellen noemen we een **eufemisme** voor *begraven*.

- 1 De antwoorden hieronder zijn voorbeelden.
Jij kunt best heel andere eufemismen gevonden hebben.

Eufemistisch uitgedrukt:

Het geld dat op tafel lag, is gestolen. *Het geld dat op tafel lag, is weggenomen.*

Zij liegt toch wel erg vaak. *Zij spreekt niet altijd de waarheid.*

De dierenarts maakte de gewonde poes dood. *De dierenarts gaf de gewonde poes een spuitje.*

Of: hij liet de gewonde poes inslapen.

De hoge ambtenaren hadden regelmatig ruzie. *De hoge ambtenaren hadden regelmatig een verschil van mening / een woordenwisseling.*

De jongen had een hekel aan zijn oom. *De jongen mocht zijn oom niet zo.*

- 2 Vul de zinnen aan met één woord. Je kunt kiezen uit:

loyaal, synoniem, pyromaan, corrupt, donateur, sponsor, figurant, lucratief, pseudoniem, immuun.

Iets waar je goed aan kan verdienen, noemen we *lucratief*

Iemand die een vereniging financieel ondersteunt, noemen we een *donateur of sponsor*

Iemand die het niet kan laten brand te stichten, is een *pyromaan*

Een ander woord voor schuilnaam is *pseudoniem*

Iemand die niet vatbaar is voor ziektes is *immuun*

Iemand die eerlijk en trouw is, noemen we *loyaal*

- 3 Leenwoorden zijn woorden die we in onze taal gebruiken, maar die afkomstig zijn uit een andere taal.

Uit welke taal komen de volgende leenwoorden?

(Niet alle woorden horen in de tabel!)

coupé, hobby, broek, plaid, clown, stoel, divan,
adieu, fiets, suite, jam, bord, ruïne, koe.

UIT HET FRANS	UIT HET ENGELS
<i>coupé</i>	<i>hobby</i>
<i>divan</i>	<i>plaid</i>
<i>adieu</i>	<i>clown</i>
<i>suite</i>	<i>jam</i>
<i>ruïne</i>	

- 1 Uit onderzoek blijkt dat woorden met minder letters vaker goed ingevuld worden, dan woorden met meer letters.
Dat komt doordat in het algemeen geldt dat 'korte' woorden bekender zijn, dan 'lange' woorden. In het algemeen! Er zijn uitzonderingen. Bijvoorbeeld: Keuken is in letters uitgedrukt langer dan kaf, maar keuken is bekender dan kaf.

Welke woorden horen op de open plaatsen te staan?

De eekhoorn stapte zijn deur uit en ging op de tak voor zijn huis zitten. Het *was*¹ nog vroeg in de ochtend. De *zon*² scheen en in de verte zong *de*³ lijster. De eekhoorn pakte een stuk *berkenschors*⁴ en schreef: 'Beste mier, kom je *op*⁵ mijn verjaardag? Het is overmorgen. De *eekhoorn*⁶.' Toen schreef hij op een ander *stuk*⁷ berkenschors: 'Beste olifant,' en daarna: 'Beste *walvis*⁸ en Beste aardworm.' 'Ik wil dat *iedereen*⁹ komt,' dacht hij, 'echt iedereen.' Hij *schreef*¹⁰ uren door en in de middag *lagen*¹¹ er stapels brieven voor hem en *achter*¹² hem en naast hem. Ze reikten *tot*¹³ boven zijn dak. Telkens dacht hij *dat*¹⁴ hij iedereen had uitgenodigd. Maar dan *bedacht*¹⁵ hij weer iemand. 'Beste kolibrie,' schreef *hij*¹⁶ dan. Of: 'Beste sneeuwvos.' Of: 'Best *zeepaardje*¹⁷.' De zon begon al onder te *gaan*¹⁸ en de eekhoorn kon niemand meer *bedenken*¹⁹. Hij dacht en dacht, schreef nog *een*²⁰ brief aan de spooksprinkhaan, dacht weer *en*²¹ zei tegen zichzelf: 'Nee. Nu kan *ik*²² niemand meer bedenken.' Toen stak de *wind*²³ op en blies de brieven omhoog. *Het*²⁴ werd heel donker en alles ritselde *en*²⁵ ruiste om de eekhoorn heen. De *brieven*²⁶ vlogen in grote cirkels rond en *woeien*²⁷ toen naar alle kanten over het *bos*²⁸ heen. Sommige brieven begonnen al weer *te*²⁹ dalen en gleden de rivier in, *naar*³⁰ de snoek en de karper en *het*³¹ stekelbaarsje. Andere wrongen zich de grond *in*³², naar de mol en de aardworm *en*³³

de andere dieren die daar leefden. *En*³⁴ weer andere vlogen over het bos *heen*³⁵ naar de woestijn, naar de kameel *en*³⁶ de zandvlieg, en naar de oceaan, *naar*³⁷ de walvis en de potvis en *de*³⁸ zeeleeuw en de dolfijn.

- 7 Vermoedelijk heb jij ook gevonden dat de gemiddelde score op 'langere' woorden lager is.

- 8 De woorden die waarschijnlijk het vaakst fout worden ingevuld, zijn in de kolommen hiernaast onderstreept.
21 en	30 naar
22 ik	31 het
23 <u>wind</u>	32 in
24 Het	33 en
25 en	34 En
26 <u>brieven</u>	35 <u>heen</u>
27 <u>woeien</u>	36 en
28 <u>bos</u>	37 naar
29 te	38 de

Probeer uit te vinden welke woorden op de open plaatsen horen te staan. Vul deze woorden in.

De eekhoorn stapte zijn deur uit en ging op de tak voor zijn huis zitten. Het ..... ¹ nog vroeg in de ochtend.

De ..... ² scheen en in de verte zong
..... ³ lijster.

De eekhoorn pakte een stuk ..... ⁴ en schreef:

'Beste mier, kom je ..... ⁵ mijn verjaardag?

Het is overmorgen. De ..... ⁶.' Toen schreef
hij op een ander ..... ⁷ berkenschors:

'Beste olifant,' en daarna: 'Beste ..... ⁸ en

Beste aardworm.' 'Ik wil dat ..... ⁹ komt,'

dacht hij, 'echt iedereen.' Hij ..... ¹⁰ uren

door en in de middag ..... ¹¹ er stapels brieven

voor hem en ..... ¹² hem en naast hem. Ze

reikten ..... ¹³ boven zijn dak. Telkens dacht hij

..... ¹⁴ hij iedereen had uitgenodigd.

Maar dan ..... ¹⁵ hij weer iemand. 'Beste kolibrie,'

schreef ..... ¹⁶ dan. Of: 'Beste sneeuwvos.'

Of: 'Best ..... ¹⁷.'

De zon begon al onder te ..... ¹⁸ en de eekhoorn

kon niemand meer ..... ¹⁹. Hij dacht en dacht,

schreef nog ..... ²⁰ brief aan de spooksprinkhaan, dacht weer ..... ²¹ zei

tegen zichzelf: 'Nee. Nu kan ..... ²² niemand meer bedenken.'

Toen stak de ..... ²³ op en blies de brieven omhoog. .... ²⁴ werd heel

donker en alles ritselde ..... ²⁵ ruiste om de eekhoorn heen. De ..... ²⁶

vlogen in grote cirkels rond en ..... ²⁷ toen naar alle kanten over het ..... ²⁸

heen. Sommige brieven begonnen al weer ..... ²⁹ dalen en gleden de rivier in,

..... ³⁰ de snoek en de karper en ..... ³¹ stekelbaarsje. Andere wrongen

zich de grond ..... ³², naar de mol en de aardworm ..... ³³ de andere

dieren die daar leefden. .... ³⁴ weer andere

vlogen over het bos ..... ³⁵ naar de woestijn,

naar de kameel ..... ³⁶ de zandvlieg, en naar

de oceaan, ... ³⁷ de walvis en de potvis en

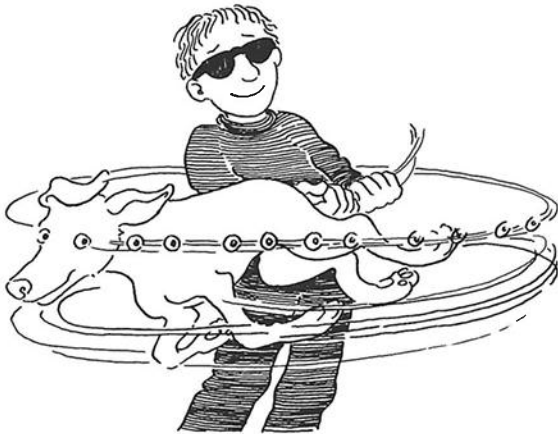
..... ³⁸ zeeleeuw en de dolfijn.

- 1 Hieronder staat een tekst in het Zuid-Afrikaans. Dat is een taal die verwant is aan het Nederlands. De tekst is een mop. Vertaal de Zuid-Afrikaanse tekst in het Nederlands.

Bewegende oë

'N blinde man stap by 'n groot afdelingswinkel in met sy gidshond. Hy gaan staan in die middel van die winkel, tel die hond aan sy stert op en begin hom in die rondte swaai. 'N winkelbestuurder siet wat gebeur en stap nader. 'Kan ek help?' vraag hy. 'Nee, dankie,' kom die antwoord. 'Ek kyk net so 'n bietjie rond.'

Zuid-Afrikaans lijkt erg veel op het Nederlands. Dat komt omdat Zuid-Afrika een Nederlandse kolonie geweest is. In de zeventiende eeuw vestigden zich daar Nederlanders. Ze bleven hun eigen taal gebruiken. Ook hun afstammelingen gebruiken deze taal nog steeds. Je kunt het vrij goed verstaan.

In het Zuid-Afrikaans kom je soms woorden tegen die in het Nederlands niet meer gebruikt worden of niet meer dezelfde betekenis hebben. Een woord als kombuis (= keuken) gebruiken we in het hedendaagse Nederlands alleen nog voor keuken als we de keuken in een schip aanduiden.

Bewegende (rondkijkende of 'losse') ogen

Een blinde man stapt een warenhuis binnen met zijn geleidehond. Hij gaat midden in de winkel staan, tilt zijn hond aan de staart omhoog en zwaait 'm in het rond.

Een winkelbediende ziet wat er gebeurt en komt een stapje dichterbij. 'Kan ik helpen?' vraagt hij. 'Nee, dank u,' is het antwoord. 'Ik kijk even wat rond.'

- 2 Vonden ze je mop leuk? Dan heb je 'm goed verteld. Vonden ze er niets aan? Dan is de mop misschien toch niet zo leuk. Of was het Zuid-Afrikaans toch wat lastig te volgen? Misschien hebben je toehoorders geen gevoel voor humor of hebben ze niet door dat je een grapje vertelt en vinden ze dat moppen waarin dieren mishandeld worden, sowieso niet leuk. Dat mag natuurlijk!

- 3 Hoe zou het komen dat Zuid-Afrikaners *kombuis* nog gebruiken als ze de keuken thuis bedoelen, terwijl wij dat nu niet meer doen? *Het Nederlands heeft zich op zijn eigen manier ontwikkeld. Er zijn woorden verdwenen en nieuwe gekomen. Die veranderingen zijn in het verre Zuid-Afrika niet doorgedrongen.*

- 4 In het Zuid-Afrikaans komen ook woorden voor die noch tot het zeventiende eeuwse Nederlands behoren, noch hedendaagse woorden zijn. Kun je dat verklaren? Een voorbeeld: *kierie* is het Hottentotse woord voor *wandelstok*. *Het Nederlands in Zuid-Afrika is beïnvloed door de taal van de oorspronkelijke bewoners.*

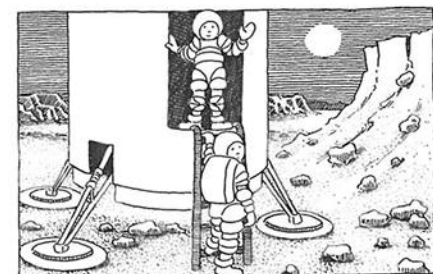
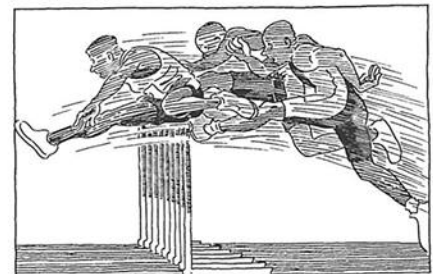
Een goede foto zegt soms meer dan 100 woorden ...

Elk jaar stelt een jury vast wat - wereldwijd gezien - de beste foto was die in het voorgaande jaar in kranten of tijdschriften is verschenen (World Press Photo).

Stel je voor dat jij in de jury zit en een keus moet maken uit 4 foto's. Welke foto zou jij als winnaar aanwijzen?

Lees de opdrachten hieronder allemaal door. Werk naar keuze opdracht 1, 2 of 3 uit.

- 1 Maak een jury-rapport.
Daarin vergelijk je de 'winnaar' met de andere drie foto's.
In je rapport moet duidelijk naar voren komen waarom je de foto die je gekozen hebt, de allerbeste vindt.
Let op: de allerbeste. Dat is niet persé de foto met de allermooiste of allervrolijkste beelden. Het gaat om persfoto's.
De allerbeste foto is dan de foto die goed of slecht nieuws naar jouw mening het beste tot uitdrukking brengt.
- 2 Doe alsof je in een vergadering zit waarin je andere juryleden moet overtuigen waarom de foto die jij gekozen hebt de beste is.
Bereid de juryvergadering voor. Maak ter voorbereiding aantekeningen of een lijstje met aandachtspunten (waar moet ik in ieder geval iets over zeggen en wat is het belangrijkste wat ik erover moet zeggen).
- 3 'Deze foto zegt meer dan 100 woorden' kun je letterlijk en figuurlijk opvatten. Figuurlijk gezien zegt deze uitspraak dat je de foto uitgesproken informatief vindt. Dat er veel op de foto te zien is.
Het gaat er nu om dat je de uitspraak letterlijk opvat.
Kies een foto en laat zien dat de foto letterlijk meer zegt dan 100 woorden. Schrijf een tekst waarin je aantoont dat de foto de boodschap sneller en duidelijker overbrengt dan een tekst.

Leg je rapport, lijstje met aandachtspunten of tekst voor aan je leerkracht. Vraag wat hij of zij ervan vindt.

Andere mogelijkheden:

1. Vraag aan een klasgenoot wat hij of zij de beste 'foto' vindt. Maak hem of haar duidelijk waarom jij voor de 'foto' gekozen hebt die jij het allerbeste vindt. Gebruik daarbij je juryrapport.
2. Je kunt de vergadering als je wilt ook echt organiseren. Een paar van je klasgenoten zijn dan de juryleden, jij de voorzitter van de jury.

1 Weet jij waar de volgende woorden vandaan komen?

(Als je het niet weet of niet snapt kun je het opzoeken in een etymologisch woordenboek.)

- leeftocht* samengesteld uit *leef* en *tocht*. Voedsel waarvan je tijdens de tocht moet leven.
geweer afgeleid van het werkwoord *weren*, dat verdedigen betekent.
burger afgeleid van *burg* of *burcht* in de betekenis van ommuurde stad. Oorspronkelijk dus iemand die uit de stad komt.
kerstmis Christismis, denk ook aan 'kerstenen', dat betekent tot Christus bekeren.
koekoek nabootsing van de klank die deze vogel maakt.

2 De woorden *dak*, *dekbed*, *deken* en *overdekt* hebben iets met elkaar te maken. Leg dat eens uit.

Alle vier de woorden zijn afgeleid van bedekken, iets dat je overdekt.

*De woorden stammen af van het oude Germaanse woord *Dakino*, dat bedekken betekent.*

3 Soms is nog aan de klank van de woorden te horen waar ze van afgeleid zijn.

Probeer het maar eens. **a.** Het Franse *lit de camp* betekent veldbed.

Welk Nederlands woord is hiervan afgeleid? *ledikant*

b. Het Franse *capitaine* betekent hoofdman.

Welk Nederlands woord is hiervan afgeleid? *kapitein*

c. Het Latijnse *cocina* betekent kookplaats.

Welk Nederlands woord is hiervan afgeleid? *keuken*

4 Ook de naam van dieren, met name vogels zijn vaak klankafleidingen. Kun jij er een paar noemen?

Kievit, grutto, kluut, kraai.

5 *Pesach* is een joods feest. Van welk christelijk feest is de naam afgeleid van *Pesach*? Wat wordt er met dit feest eigenlijk gevierd?

Het woord Pasen is afgeleid van de naam van het joodse feest Pesach. Met Pasen wordt gevierd dat Christus is opgestaan uit het graf. Dat gebeurde op de dag dat de joden het Pesach vierden. Pesach is een bevrijdingsfeest.

6 Naast de herkomst van woorden wordt ook gezocht naar de herkomst van uitdrukkingen en gezegden. Weet jij waar de volgende uitdrukkingen vandaan komen?

- Hij stond voor paal voor de hele groep.

In het verre verleden werden misdadigers tentoongesteld aan een schandpaal.

- Die kinderen groeien op voor galg en rad.

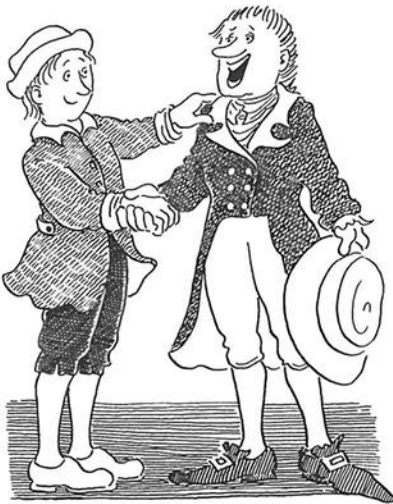
Een rad is een toestel om misdadigers te folteren. Aan een galg werden misdadigers opgehangen. De uitdrukking komt uit de tijd dat die middelen nog gebruikt werden.

- Bij elke aanval stond hij pal.

Met een pal kun je iets vastzetten of stilzetten, bijvoorbeeld in vroeger tijd een rad van een molen. Pal staan komt dus van vastzetten, niet bewegen.

Ook van veel namen, zowel van personen als van plaatsen is vaak te herleiden waar ze vandaan komen.

Keizer Napoleon (+ 1800) wilde dat iedereen een naam had.
Een voornaam en een achternaam.
Deze naam moest je doorgeven aan het bestuur van je stad of dorp.
Voor die tijd hadden mensen vaak nog geen vaste achternaam.
Ze noemden zich naar hun vader.
Pieter Janszoon: Piet de zoon van Jan.
Of naar de plaats waar ze vandaan kwamen.
Dirk van Gelre: Dirk die uit Gelderland komt.
Ineens moest iedereen een naam doorgeven.
Een voornaam en een achternaam.
Maar er viel altijd wel iets te bedenken.

- 7** Gemakkelijk te herleiden zijn vooral namen die zijn afgeleid van:
- beroepen: Smits, De Boer, Brouwer, de Kok, Kuyper, de Bakker, etc.
  - plaatsnamen: van Tilburg, van Drunen, van Schijndel, van Gorkum, van Alphen, van Bommel, etc.
  - de omgeving waar men woonde: van de Heuvel, van Dijk, de Wiel, van de Bogaart, etc.
- Hieronder zie je een aantal voorbeelden:

NAAM	HERKOMST
<i>de Visser</i>	<i>waarschijnlijk was degene die deze naam opgaf visser van beroep.</i>
<i>M. Maas</i>	<i>waarschijnlijk iemand die bij of aan de rivier de Maas woonde.</i>
<i>de Vos</i>	<i>van het woord vos, eerst ook als bijnaam in gebruik: zo sluw als een vos.</i>
<i>Bosman</i>	<i>woonde in of bij het bos.</i>
<i>Dirks</i>	<i>afgeleid van de naam van de vader, Dirks (Dirkszoon) is de zoon van Dirk.</i>
<i>Elzen</i>	<i>van de naam van een boom, de els.</i>

8

PLAATSNAAM	HERKOMST
<i>Amstelveen</i>	<i>stuk veengrond bij de rivier de Amstel.</i>
<i>'s Hertogenbosch</i>	<i>het bos van de hertog (van Brabant).</i>
<i>Middelburg</i>	<i>een burg of burcht gelegen in het midden (van het eiland).</i>
<i>Venlo</i>	<i>een bosje (lo) bij het ven (meertje of plas).</i>
<i>Nieuwerkerk</i>	<i>bij de nieuwe kerk.</i>
<i>'s Gravenhage</i>	<i>het omhaagde gebied (wildpark) van de graaf.</i>
<i>IJsselmuiden</i>	<i>muiden is monding; aan de monding van de IJssel.</i>
<i>Leeuwarden</i>	<i>een ward of wierde is een hoger gelegen plaats, een terp.</i>
<i>Delft</i>	<i>afgeleid van delven, Delf was de naam van een gegraven waterloop.</i>
<i>Zwolle</i>	<i>komt van zwellen of gezwollen; een verhoging in het land.</i>

Hieronder staat een tabel met vijf kolommen. Schrijf in elke kolom 7 woorden.

In kolom **1**: 7 woorden die te maken hebben met gebeurtenissen die je heel leuk vindt.

In kolom **2**: 7 woorden die te maken hebben met allerlei dingen die je lekker vindt.

In kolom **3**: 7 woorden die te maken hebben met gebeurtenissen waarover je verbaasd bent.

In kolom **4**: 7 woorden die te maken hebben met droeve gebeurtenissen.

In kolom **5**: 7 woorden die te maken hebben met angstige gebeurtenissen.

Vergelijk de voorbeeld-woorden met de woorden die jij hebt opgeschreven.

Heb jij dezelfde soort woorden?

 1. LEUK	 2. LEKKER	 3. VERBAASD	 4. DROEVIG	 5. ANGSTIG
<i>feest</i>	<i>pannenkoeken</i>	<i>vreemd</i>	<i>ziek</i>	<i>onweer</i>
<i>verjaardag</i>	<i>nasi</i>	<i>raar</i>	<i>ongeluk</i>	<i>donker</i>
<i>vakantie</i>	<i>drop</i>	<i>verwonderd</i>	<i>kwijt</i>	<i>schaduw</i>
<i>pretpark</i>	<i>snoep</i>	<i>ongelooflijk</i>	<i>verloren</i>	<i>alleen</i>
<i>film</i>	<i>taart</i>	<i>onverwacht</i>	<i>afscheid</i>	<i>verdwalen</i>
<i>muziek</i>	<i>ijs</i>	<i>plotseling</i>	<i>dood</i>	<i>bloed</i>
<i>sport</i>	<i>frites</i>	<i>verrassing</i>	<i>kapot</i>	<i>oorlog</i>

Schrijf nu een goedlopende tekst.

Probeer daarin zoveel mogelijk van deze woorden te verwerken.

Maar, de tekst moet wel een logisch geheel zijn!

Lees je tekst nog een keer over. Is het een logisch geheel geworden?

Passen de woorden die je gebruikt hebt goed in het verhaal?

Je kunt je verhaal aan een klasgenoot laten lezen en vragen wat hij of zij ervan vindt.

Laat het daarna aan de leerkracht lezen en bespreek dit met hem of haar.

Heb je er wel eens over nagedacht hoe flitsend snel onze hersens werken? Als je naar iemand luistert, of als je iets leest, gebruik je een geweldige hoeveelheid kennis die in je hersens ligt opgeslagen:

- kennis die het mogelijk maakt in een stroom van klanken woorden te herkennen;
- kennis die het je mogelijk maakt in geschreven taal woorden te herkennen;
- kennis die ervoor zorgt dat je ook begrijpt wat je hoort of leest.

Kinderen in groep 7 of 8 lezen in een tekst die voor hun leeftijd geschikt is wel 150 tot 200 woorden in één minuut! Geloof je het niet? Probeer het maar eens.

NAAM LEERLING	TOTAAL AANTAL WOORDEN	AANTAL WOORDEN PER MINUUT
1.....	.....	.....
2.....	.....	.....
3.....	.....	.....
4.....	.....	.....
5.....	.....	.....
GEMIDDELD	.....	.....

- a.** Lezen de leerlingen inderdaad gemiddeld ongeveer 150 tot 200 woorden per minuut?
Waarschijnlijk wel.
- b.** Hoeveel seconden duurt het gemiddeld om een woord te lezen?
Voorbeeld: Stel dat je klasgenoten die aan het onderzoek deelnamen, gemiddeld 167 woorden per minuut lezen. Dan is de leestijd per woord $167 : 60 = 2,78$ seconde.

- c.** Waarom is goed om de stopwatch pas in te drukken nadat het onderstreepte woord gelezen is?
De leerlingen zijn dan al een beetje op gang en lezen in hun 'gewone' leestempo. (Jij kunt een heel verstandig ander antwoord hebben. Overleg dan eventueel met je leerkracht).
- d.** Waarom is het beter om meer dan één proefpersoon aan je onderzoek te laten meedoen?
Die ene leerling kan nu net weleens toevallig de uitzondering op de regel zijn. Maar ook vijf leerlingen is niet al te veel! Als je iets over een groep wilt zeggen, bijvoorbeeld alle leerlingen in groep 7 van het basisonderwijs, dan moet je een goede steekproef trekken: er moeten naar verhouding leerlingen meedoen die moeite hebben met lezen, leerlingen die normaal lezen en goede en hele goede lezers. De kans dat jouw vijf leerlingen een goede steekproef zijn is niet zo groot.
- e.** Wat had in de opdracht nog voor informatie moeten worden opgenomen over de proefpersonen?
Zie ook het antwoord op de vorige vraag: kies niet alleen hele goede of hele zwakke lezers. Maar jij kunt natuurlijk niet een echt onderzoek houden. Dat zou heel lastig en duur worden!

Extra informatie

De moeilijkheid van een tekst wordt vooral bepaald door de gemiddelde woordlengte en het gemiddelde aantal woorden per zin.

- De gemiddelde woordlengte van de tekst is 4,59.
- De gemiddelde lengte van de zinnen in woorden is: 10,4.
- Het gemiddeld aantal letters per zin is $10,4 \times 4,59 = 47,736$.

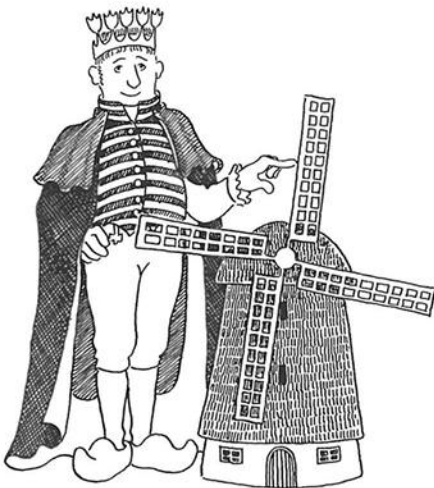
Hier volgt een stukje uit *Weg met de meester*. Dat is een heel leuk boek. Je moet het maar eens lezen. Het is geschreven door Mieke van Hooft. Het verhaal begint nu.

Op school heerst er een zenuwachtige stemming. Heddy de Mooy heeft beloofd vandaag een half uur later te komen, zodat de kinderen de tijd hebben om de klas mooi te versieren. In de hal van de school staan een paar kinderen te giechelen om het aanplakbiljet dat Robbie de Gauw net heeft opgehangen. Er staat een tekening op van de juf, waaronder met nette viltstiftletters is geschreven: Heddy moet blijven! ‘Kun je daar je handtekening op zetten?’ roept Sjors. Als Robbie knikt, schrijft Sjors meteen zijn naam op het papier. Een paar kinderen volgen zijn voorbeeld. Christien en Berrie niet. ‘Als de juf hier blijft, kan ze toch nooit echt beroemd worden!’ zegt Christien. Sjors haalt zijn schouders op. ‘Roem is maar tijdelijk. En doordat ze weggaat, zitten wij straks met de Meid opgescheept.’ ‘En waarom is dat zo vervelend?’ klinkt er een stem achter hen. Ze kijken recht in het gezicht van meneer Koning. Hij houdt een doos met slingers in zijn armen en lacht hen vriendelijk toe. Sjors steekt zijn handen in de zakken van zijn broek. Zijn gezicht wordt rood, maar toch zegt hij: ‘Nou, omdat ik liever bij juffrouw De Mooy in de klas zit dan bij u.’ Meester Koning blijft maar glimlachen. Hij zou een goeie zijn om televisieprogramma’s aan te kondigen. ‘Over ’n week of zes hebben jullie vakantie. Dan zijn jullie alweer van me verlost. En trouwens, jullie zouden toch niet altijd bij juffrouw De Mooy in de klas kunnen blijven. Of hebben jullie het plan om eeuwig in de vijfde te blijven zitten?’ Hij wenkt met zijn hand. ‘Komen jullie maar eens snel met me mee. Ik heb een heleboel slingers meegebracht. Die moeten allemaal nog worden opgehangen.’ ‘Ik dacht dat u maandag pas zou komen,’ zegt Robbie brutaal. ‘Ik vind het leuk om jullie alvast een beetje te leren kennen. En juffrouw De Mooy heeft me uitgenodigd.’ ‘Dan is ze ook niet wijs,’ antwoordt Robbie. Hij zegt het heel zachtjes. Maar Sjors heeft het gehoord en kijkt hem verrast aan. Het wordt een prachtig afscheidsfeest. De juf heeft taart meegebracht en chips. Ze dansen op discomuziek en kijken naar de toneelstukjes die door verschillende groepjes kinderen worden opgevoerd. Meester Koning blijkt aardig mondharmonica te kunnen spelen, zodat ze uit volle borst allerlei vrolijke liedjes zingen. Maar de absolute klapper van de dag is toch de nieuwe Cerise Surprise single die de juf met een plechtig gebaar op de pick-up legt. Ze moet hem iedere keer opnieuw draaien. Robbie staat te swingen op zijn stoel. ‘Dit wordt een hit. Een hele grote!’ Hij lijkt zijn boosheid over het vertrek van Heddy de Mooy helemaal te zijn vergeten. Dan gaat de deur open en stappen er twee onbekende vrouwen de klas binnen. De een draagt een zilverkleurig koffertje. Om haar hals hangt een fototoestel. De ander draagt een kartonnen doos. De juf draait het geluid van de pick-up zachter en beduidt Robbie dat hij van zijn stoel moet springen. ‘Da-aag, Heddy de Mooy van Cerise Surprise!’ zegt de vrouw die de kartonnen doos draagt. ‘Ik ben Silleke Visser van Privé-Praat. Je kent toch Privé-Praat? Natuurlijk ken je dat! Hier naast me staat Marjan van den Berk, zij is onze fotografe. We hoorden dat je vandaag afscheid neemt van je klas en het leek Privé-Praat enig om daarbij te zijn!’ Ze haalt even adem, zet de doos op een tafel en rebbelt weer verder. ‘Je vindt het toch wel goed dat ik een paar vragen stel en dat er wat foto’s worden gemaakt?’

We geven een voorbeeld van een analyse verslag.
Jouw verslag ziet er waarschijnlijk anders uit.
Vooral het gedeelte wat jij al over het onderwerp weet,
kan best heel wat uitgebreider zijn.

a

Hij wilde een Nederlands vorst zijn, die in de eerste plaats de belangen van 'zijn' volk behartigde.

Verslag analyse:

Vergelijk het voorbeeld hieronder met je eigen tekst.

De zin gaat over Lodewijk Napoleon. Over hem wordt gezegd dat hij een vorst voor de Nederlanders wilde zijn. Hij wilde in de eerste plaats opkomen voor de belangen van de Nederlanders. In de vorige zinnen kon je lezen dat zijn 'grote' broer Napoleon een andere bedoeling had. (Een vazalstaat stichten).

De schrijver geeft informatie. Wat de schrijver vindt van Lodewijk Napoleon kun je uit deze zin niet opmaken.

b

Lodewijk Napoleon was getrouwd met de stiefdochter van Napoleon; hun huwelijksleven was niet gelukkig.

Verslag analyse:

Een voorbeeld:

Het onderwerp van de zin is Lodewijk Napoleon. Over hem wordt gezegd dat hij getrouwd was met een stiefdochter van zijn broer Napoleon. Lodewijk Napoleon had geen goed huwelijk. Uit het woord 'stiefdochter' kun je opmaken dat Napoleon getrouwd was met een vrouw die al een kind had.

Als het mogelijk is, vergelijk dan jouw analyse met die van medeleerlingen.

Extra informatie

Een vazalstaat is een satelietstaat, een staat die afhankelijk is van een andere staat. In dit geval moest Nederland dus afhankelijk zijn van Frankrijk. Dat was de bedoeling van Napoleon.

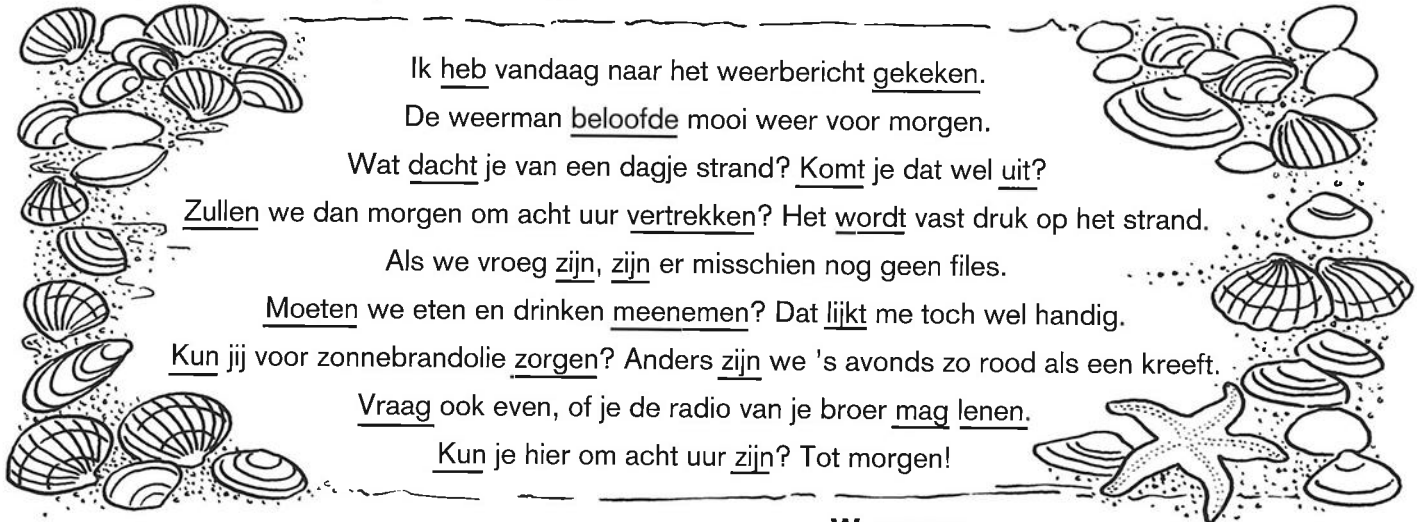
Je ziet, op deze manier kun je lastige teksten toch nog aardig begrijpen!

WOORDSOORTEN.

Hoofdsoorten zijn bijvoorbeeld: werkwoord, zelfstandig naamwoord, lidwoord enzovoort. Het sorteren van woorden noemen we ook wel 'taalkundig ontleden' of 'woordbenoemen'.

WOORDVORMEN.

Eén woord kan verschillende vormen hebben. Bijvoorbeeld: doe, doen en gedaan zijn vormen van *doen*. En huis, huizen en huisje zijn vormen van *huis*.

Ik heb vandaag naar het weerbericht gekeken.

De weerman beloofde mooi weer voor morgen.

Wat dacht je van een dagje strand? Komt je dat wel uit?

Zullen we dan morgen om acht uur vertrekken? Het wordt vast druk op het strand.

Als we vroeg zijn, zijn er misschien nog geen files.

Moeten we eten en drinken meenemen? Dat lijkt me toch wel handig.

Kun jij voor zonnebrandolie zorgen? Anders zijn we 's avonds zo rood als een kreeft.

Vraag ook even, of je de radio van je broer mag lenen.

Kun je hier om acht uur zijn? Tot morgen!

WERKWOORDEN

Sorteer de werkwoorden die in de tekst hierboven staan naar soort. Onderscheid de volgende ondersoorten:

- zelfstandige werkwoorden
- hulpwerkwoorden
- koppelwerkwoorden

ZELFSTANDIGE WERKWOORDEN	HULP- WERKWOORDEN	KOPPEL- WERKWOORDEN
<i>gekeken</i>	<i>heb</i>	<i>wordt</i>
<i>beloofde</i>	<i>zullen</i>	<i>zijn</i>
<i>dacht</i>	<i>moeten</i>	<i>zijn</i>
<i>komt uit</i>	<i>kun</i>	<i>lijkt</i>
<i>vertrekken</i>	<i>mag</i>	<i>zijn</i>
<i>meenemen</i>	<i>kun</i>	
<i>zorgen</i>		
<i>vraag</i>		
<i>lenen</i>		
<i>zijn</i> (in de laatste zin is <i>zijn</i> niet gekoppeld aan een naamwoord)		

Achtergrondinformatie

Hij zal zijn boek kافتen. Dan blijft het mooier. Hij heeft mooi kaftpapier gekocht.
 ZAL, BLIJVEN en HEEFT maken niet duidelijk om welke handeling het in de zin gaat. KAFTEN wel. KAFTEN noemen we daarom een zelfstandig werkwoord.
 Het werkwoord ZAL in de eerste zin kan niet zonder een zelfstandig werkwoord. ZAL geeft aan dat het KAFTEN in de toekomst zal gebeuren. ZAL is daarom een hulpwerkwoord. In de laatste zin hierboven geldt dat ook voor HEEFT, dat is dus ook een hulpwerkwoord. Een hulpwerkwoord 'helpt' een zelfstandig werkwoord. BLIJFT is een koppelwerkwoord. Het betekent alleen maar iets samen met 'mooier'. Een koppelwerkwoord is 'vastgekoppeld' aan een naamwoord.
 Andere koppelwerkwoorden: ZIJN en WORDEN.
 Let op: ZIJN en WORDEN zijn alleen een koppelwerkwoord als er in de zin geen zelfstandig werkwoord voorkomt. Anders zijn ze (meestal) hulpwerkwoord.

Bakkeleien met een gladakker

Meneer Van der Wiel heeft een autosloperij in een grote stad in het westen van ons land. Zijn burens waren niet erg happy met deze meneer. Je weet wel: lekkende olie, beperking van het uitzicht. Maar meneer Van der Wiel was erg gesteld op zijn toko. In de eerste plaats had hij een enorme soesa gehad over de verbreding van de toegangsweg naar zijn terrein. Het is toch echt te kras dat zo'n gladakker van een buurman hem al jaren lastig valt met bezwaren. Wat denkt die branieschopper wel? Zo'n prachtige sloperij is zijn pakkie-an niet. Hij verdient de kost met niks doen. 'Ik zou failliet gaan,' zei Van de Wiel. 'Bij de gemeente heb ik gesoebat en gesmeekt om begrip. Ik zou bankroet gaan als ik niet meer mogelijkheden kreeg. Maar efficiency komt bij die lui niet in het woordenboek voor.'

- 1 a. In het fragment hierboven staan woorden die afkomstig zijn uit het Maleis. Het Maleis is een taal van Indonesië. Welke woorden in het fragment hierboven komen uit het Maleis? Zie de onderstreepte woorden in de tekst.

- b. Schrijf de Maleise woorden in de eerste kolom van de tabel hieronder en omschrijf in de tweede hun betekenis.

<i>bakkeleien</i>	<i>vechten</i>
<i>gladakker</i>	<i>listig iemand; letterlijk: vieze kamponghond (kampong = dorp)</i>
<i>toko</i>	<i>(Chinese) winkel</i>
<i>soesa</i>	<i>moeite, drukte, heisa</i>
<i>kras</i>	<i>ongehoord, al te erg (in het Maleis: keras)</i>
<i>branieschoppen</i>	<i>opschepperig doen (in het Maleis: berani)</i>
<i>pakkie-an</i>	<i>zaak (in het Maleis: bagean)</i>
<i>soebatten</i>	<i>steeds maar weer vleiend vragen</i>

- 2 In het stukje hierboven staan ook een of meer Engelse woorden en woorden die afkomstig zijn uit het Frans. Schrijf de Engelse op de eerste en de Franse woorden op de tweede regel.

Engelse woorden: *happy, efficiency*

Franse woorden: *failliet*

- 3 Hoe komt het dat er Maleise woorden in ons taalgebruik terechtgekomen zijn?

Vroeger was Nederland de baas over Indonesië. Dat was in de tijd dat Indonesië nog Nederlands-Indië heette. Er woonden toen veel Nederlanders. Nederlands-Indië was een kolonie van Nederland. De in Nederlands-Indië gevestigde Nederlanders namen behalve veel geld, het verbasterde Maleis mee terug naar 'huis'.

Goede boeken worden vaak bewerkt tot een film of een toneelstuk.

Het is de bedoeling dat jij een project organiseert waarin een deel van een boek wordt omgewerkt tot een toneelstuk. Je kunt dit samen doen met enkele leerlingen die deze taak ook moeten maken, of met enkele andere klasgenoten. Je project bestaat uit vier delen:

1 Kiezen van een boek

Bedenk een aantal boeken die je zou kunnen bewerken,

of vraag aan je medeleerlingen of zij geschikte boeken kennen voor dit plan.

Zorg er voor dat je een lijstje hebt met drie boeken.

Lees deze boeken en zoek een fragment dat geschikt is om te bewerken tot een toneelstukje.

Wat is geschikt?

- het toneelstuk moet eenvoudig uitvoerbaar zijn;
- het decor moet niet al te ingewikkeld zijn;
- er moeten meer dan drie rollen in zitten;
- in het fragment moeten voldoende dialogen zitten of het fragment moet makkelijk omgezet kunnen worden naar dialogen.

2 Het bewerken van het gekozen fragment

Het gekozen fragment moet nu bewerkt worden.

- Ga eerst na of er delen te onderscheiden zijn. Dat is vooral belangrijk om er achter te komen of er gewisseld moet worden van decor.
- Zorg dat de rollen goed omschreven zijn. Welke rollen komen er in het stuk voor, wat voor types heb je daarvoor nodig?
- Schrijf de dialogen uit. Wie zegt er eerst wat, wie reageert met welke tekst enzovoort.
- Zorg ervoor dat er bij de tekst 'regie-aanwijzingen' komen te staan. Hoe wordt het gezegd, welke gebaren worden gemaakt, welke handelingen worden verricht.
- Dan: welke requisieten zijn er per scène nodig? Hoe zit het met de kleding? enzovoort.

3 Het repeteren

Natuurlijk moet je het toneelstuk met elkaar instuderen.

Het is goed om een regisseur te benoemen.

Tijdens het repeteren kun je het stuk natuurlijk nog veranderen of aanpassen.

4 De voorstelling

Was het een leuke voorstelling?

Zo ja, dan heb je dit werkboek met succes en met plezier afgesloten.

Handleiding

PLUSTAAK TAAL is een serie werkboekjes met verrijkingsstof voor groep 5 t/m 8. De werkboekjes lopen op in moeilijkheidsgraad, maar ze zijn niet strikt gebonden aan een bepaalde groep. Dat komt ook tot uitdrukking in de groepsaanduiding op het omslag. De serie bestaat uit de boekjes 5/6, 6/7, 7/8 en 8. Met werkboekje 5/6 kan al naar gelang het niveau van de kinderen gestart worden in het begin of in de loop van het cursusjaar in groep 5. Een deel van de kinderen kan het boekje in groep 6 voltooien, waarna ze verder kunnen werken met boekje 6/7, etcetera. Naast deze serie voor TAAL is er een serie werkboekjes voor BEGRIPEND EN STUDEREND LEZEN voor dezelfde groepen. Voor de groepen 3 t/m 5 zijn er de werkboekjes PLUSTAAK TAAL/LEZEN 3/4 en 4/5.

De werkboekjes zijn als aanvulling en verrijking te gebruiken naast iedere taalmethode. Zoals de naam aangeeft is de serie bedoeld voor kinderen die voor dit vakgebied wat meer aan kunnen. Welke kinderen dit zijn kunt u, behalve op basis van uw eigen inschatting, bepalen met behulp van de toetsen uit de methode en de gestandaardiseerde toetsen. Landelijk gezien zijn dit de kinderen die volgens de CITO-toetsen tot de 10 à 25 % beste leerlingen behoren.

Het zijn juist deze kinderen die veelal eerder met hun werk klaar zijn dan de anderen. Ze maken ook weinig fouten. De reguliere leerstof bevat voor hen weinig uitdaging. Ze behoeven zich veelal niet echt in te spannen. Met PLUSTAAK TAAL hebben deze kinderen elke week een eigen extra taak. Deze taken zijn best pittig. Ze zullen zich er echt voor moeten inspannen. Maar het is juist de bedoeling dat ze er zelfstandig uit proberen te komen. Het kan geen kwaad om de kinderen af en toe een beetje op gang te helpen. En als ze bij het maken van de opdrachten eens tegen hun eigen grenzen oplopen en fouten maken, kan dat zeker geen kwaad. Juist van hun fouten kunnen deze kinderen het nodige leren.

Het is ook mogelijk de kinderen gezamenlijk aan bepaalde opdrachten te laten werken. Met name bij opdrachten waar ze in eerste instantie zelf niet uitkomen biedt samenwerking extra mogelijkheden.

Het is niet noodzakelijk vast te houden aan de volgorde van de taken zoals ze in het boekje staan. Hoewel de eerste taken gemakkelijker zijn dan de laatste, is de moeilijkheid van een taak mede afhankelijk van de methode die gebruikt wordt. U kunt daarom afwijken van de volgorde van de taken. U kunt dit ook aan de kinderen zelf overlaten. Als ze een taak erg moeilijk vinden, kunnen ze deze tot later in het jaar bewaren. Op het werkoverzicht achterop het werkboekje kunnen de kinderen bijhouden aan welke taak ze bezig zijn. U kunt hierop ook zelf aangeven welke taken de kinderen moeten maken en de taken die klaar zijn aftekenen of met een beloningsstickertje afplakken.

Met behulp van het antwoordenboek kunnen de kinderen een groot deel van de taken zelf nakijken. Hoewel PLUSTAAK TAAL door de kinderen geheel zelfstandig is door te werken, raden wij u aan hun vorderingen toch goed te volgen. Het zal voor de kinderen een extra stimulans zijn om zich in te spannen deze opdrachten met een betrekkelijk hoge moeilijkheidsgraad goed te maken.

PLUSTAAK biedt u de mogelijkheid om ook eens extra aandacht te besteden aan de meer getalenteerde kinderen. De meeste opgaven lenen zich uitstekend voor overleg, discussie en uitwisseling van ideeën. Dit maakt het mogelijk en zinvol om kinderen samen aan een taak te laten werken, of de antwoorden met elkaar te laten vergelijken. Dit biedt tevens diverse aanknopingspunten om het werk met de kinderen te bespreken, wat het leereffect zeker ten goede zal komen. In zo'n gezamenlijke bespreking kunt u verder op het gemaakte werk ingaan.

- Laat de kinderen vertellen hoe ze een opdracht aangepakt hebben.
- Zijn er nog andere antwoorden mogelijk?
- Laat verschillende antwoorden met elkaar vergelijken. Welke is de beste? Waarom?
- Bespreek de door de kinderen geschreven teksten. Kijk samen hoe de tekst nog verbeterd kan worden. Een leuke tekst kan vervolgens worden verbeterd en gepubliceerd, bijvoorbeeld in de schoolkrant.

We wensen u en uw leerlingen veel plezier met het gebruik van PLUSTAAK.

105

100

95

90

85

80

75

70

65

60

55

50

ISBN 90 5300 030 5
1310

DELUBAS